

повежете управо са оним људима које су главни јунаци ваших најбољих књига одушевљено шибали белим рукавицама по њушци... Због чега су ове књиге и биле толико вољене у народу.”

Тада ова порука, изгледа, није стигла до адресата. То је углавном својство руских демократа и бораца за опште добро – они се боре, боре, траже одговорност за речи и дела, али игноришу сваки покушај да допру до себе самих. Ни нормалну праву линију неће повући, иако би се бар једном годишње могло наћи времена.

Па, хајде да овај текст сматрамо још једним апелом. Ми смо стрпљив народ. А за белом рукавицом посежемо тек онда кад уопште нема наде за разумевање. Не, не, Григорије Шалвовичу, немојте мислити да очекујемо да нас разумете. Треба да разумете себе. Или су Григориј и Борис заиста два различита човека? Или чак три? Колико вас има? И колико вас плаћају?

ШТА ТЕ БРИГА ЗА ОНЕ КОЈИ СУ МРТВИ

Пише: Марина Хакимова Гацемајер

У пролеће ове године, на основу русофобије у Европи, талас погрома захватио је гробља совјетских ратних заробљеника и војника Великог отаџбинског рата. На друштвеним мрежама, у групама наших сународника који живе у Немачкој, у Пољској, у балтичким земљама, објављене су фотографије уништених гробова. У то време сам још живела у Немачкој – у малом граду близу Дармштата. Знајући да око 20 километара од мог града постоји војничко меморијално гробље совјетских војника, одлучила сам да га посетим.

До тог места се не може доћи јавним превозом, такси у Немачкој је веома скуп, па сам замолила свог старог немачког пријатеља Бернда, професора музике, веома интелигентну, доброћудну и дружељубиву особу, да ме одвезе аутом.

– О! На корак од совјетског спомен-гробља, ту је сахрањен мој старији брат Петер, који је умро пре 12 година – изненадио се Бернд, тражећи пут на навигатору. – Нисам знао да је немачко гробље поред совјетског!

– Значи, идемо и на гроб твог брата – реаговала сам логично и веома руски.

– Зашто? – зачуди се Немац. И признао је: био је на гробу свог брата само једном – на дан сахране. – Уосталом, идемо.

Целим путем у колима, Бернд је причао о свом брату, који га је практично одгајио, усадио му љубав према музици, научио га да свира гитару, поклониио му први инструмент. Умро је од рака пре

своје 40. године. Паркирали смо се на улазу у уредно немачко гробље. Камени споменици правилног облика, строго један за другим, као по лењиру. Нема фотографија, Немци наводе само имена и године живота. Из предострожности сам купила неколико букета, планирајући да један од њих ставим на гроб Берндовог брата. Неколико пута смо обишли мало гробље горе-доле, читајући имена, али Петеров гроб нисмо нашли. На крају, Бернд се зауставио код камене плоче са именом неке жене и недавним датумом смрти.

– Овде је био гроб мог Петера – рекао је мирно. – Сто посто овде!

И, видећи моје запрепашћење, објаснио: прошло је више од десет година. О гробу његовог брата нико није бринуо, за њега није плаћен новац, па су на његовом месту сахранили онога чији су рођаци касније могли да изнајме ово место.

Притом, покојни Петер је на овој земљи, поред свог брата, имао још двоје одрасле деце, удовицу, родитеље и две сестре.

– Зар нико никад није посетио гроб за све ове године? Живите на 15 минута вожње одавде! Зашто никад нисте дошли да обележите помен особи која вас је толико волела?

– Гроб је само прах – одговорио је Берндт. – Мог брата нема. Зашто ићи на гроб?

Тада сам схватила зашто су немачка гробља тако негована и мала у поређењу са нашим. Ретко која гробница постоји више од десет година. А и сам обред сахрањивања у земљи је „луксус“, како кажу Немци. Прескупо. Закуп места на гробљу на 10 година је од 1.500 до 2.500 евра, не можете купити плац, као у Русији, можете само продужити закуп за нешто новца. Поред тога, рођаци су дужни да одржавају гробницу у беспрекорном стању или да за то плаћају запосленима око 1.000 евра годишње. Неуредне гробнице брзо се изравнавају са земљом и издају као нове.

– Ви Руси сте неки заљубљеници у онај свет. Обожавате мртве – гунђао је Бернд кад смо ушли на гробље совјетских ратних заробљеника, где је и без мог било доста цвећа. Вандали су уништили реч „Руси“ на гранитној плочи, а нечија брижна рука је у насталу црну рупу ставила војничку капу маскирне боје.

– Шта ће мртвима све ово? – упитао је Немац. – Неће видети твоје сузе и твоје цвеће!

Немци никад неће разумети наше родитељске суботе, наша окупљања на завичајним гробљима, наше свеће у црквама „за помен душе“, наше „Лака ти земља...“, наше „Царство небеско“.

У најбољем случају, толерантно ће цокнути језиком: „Чудни ирационални обичаји!“ Разговарала сам о мртвима и о смрти са разним Немцима. Велика већина не иде на гробље, али ни у храмове.

Све што је повезано са смрћу изазива у њима непријатан, готово гадљив осећај, уплетен у неку врсту животињског страха и несхваћања. Немци категорички избегавају мисли о смрти. А питања о њој се доживљавају као увреда, као изазов: „Хоћеш ли да ми повариш расположење?”

Сахрану у ковчегу бира само 30% Немаца. Многи су кремирани, јер је цена закупа места за урну нижа. А у последње време све више грађана Немачке разбацује пепео својих најмилијих у бесплатну воду, поља или га оставља у шупљинама дрвећа. На дан рођења и на дан смрти нема помена. Није лепо.

– Зашто? – питали су ме Немци кад сам их гњавила питањима. – Сећања на умрле изазивају тугу. Не желим да тугујем!

Управо зато нико на Западу никад неће схватити значење нашег Бесмртног пука. Показивала сам становницима Немачке снимак ове грандиозне поворке и увек сам била дочекана чуђењем: „Каква масовна погребна поворка?” Живећи међу Немцима, на њиховој земљи, шетајући њиховим гробљима, никад нећете осетити ту укљученост, причасност, ту необјашњиву везу са мртвима коју имамо ми.

„Сваки пут кад дођем у свој родни град, одем код оца на гробље. Ноге ми иду саме”, „Мама је умрла кад сам имао 3 године. Сад имам 20”, „Кад дуго не посећујем тату, сањам га. И идем на његов гроб” – присећам се прича мојих руских познаника. Одлазак на гробље је за нас природан, потребан. „Зашто?”, питали су ме Немци. И схватила сам да је узалудно причати о тој тајанственој, али јасној вези између живих и мртвих, коју осећа сваки Рус.

Зашто су наши мушкарци жељни да сами плате рачун, чак и ако се пије у непознатом друштву? Зашто наше баке долазе својим унуцима са товаром џемова и киселих краставаца? Зашто таксиста бесплатно доноси тежак кофер до улаза? Зашто у Русији постоје цвећаре које раде нон-стоп, на сваком ћошку? Зашто брати печурке кад их можете купити у продавници? Чему ови рефрени „С Богом!”, „Боже дај”, „Бог те благослови”? Зашто милиони Руса марширају у Бесмртном пуку и зашто тако побожно чувају сећање на давно умрле? Немци вам ова питања неће постављати у лице, али неразумевање остаје.

– Ти објављујеш вести са бојног поља као да си за то плаћена. Бринеш се туђинце у Доњецку, као да су ти рођаци. Певаш ратне песме, као да ће те казнити ако ћутиш. Шта те брига за Донбас? – нису крили изненађење моји немачки познаници. – Шта те брига за оне који су већ мртви?

Немојте се чудити што су Европљани осам година намерно игнорисали истину о зверствима нациста у Донбасу. Дистанци-

рајући се од било каквог помињања ратних дејстава, а самим тим и смрти, спремни су да се смрзавају, гладују, кротко плаћају растуће порезе, послушно и масовно донирају за потребе Оружаних снага Украјине, само да би се осигурали, да би се сакрили од смрти. Тако свакодневна удобност ратује са истином.

УМЕСТО БРОДСКОГ, ТРЕБАЛО ЈЕ ПРОТЕРАТИ ЈЕВТУШЕНКА

Пише: Захар Прилепин

Совјетска власт није волела конкуренцију, уопште не зато што није прихватала законе тржишта. Совјетској власти је увек недостајало средстава. Најпре грађански рат, па тридесете, па Отацбински рат, затим разарања, па Хладни рат...

Совјетска власт је педантно одабирала једну школу и у њу улагала. Није било довољно снаге и строгог буџета за све. У сликарству је бирала између конструктивиста и реалиста из АХРР-а и као резултат – кладилa се на АХРР. А могло се догодити и супротно.

У поезији је бирала између ЛЕФ-а Мајаковског, Јесењинових имажиста и разних пролетерских поетских организација. У почетку је фаворизовала пролетере, али се онда предомислила и изабрала линију Мајаковског – мада је он до тада успео да се упуца.

У прози је бирала између „сапутника” и „књижевности чињеница”, коју је исповедао Осип Брик, али је изабрала „сапутнике”.

Тренд се наставио и после рата.

У годинама одмрзавања, поезија је постала најважнији део масовне културе.

Совјетска власт је могла да подржи лењинградску школу: ту су били Бродски, Глеб Горбовски, Кушнер, Јевгениј Рејн.

Међутим, сви су они били превише Јевреји, па је за сваки случај одлучено да се подржи московска школа, где су на располагању били Јевтушенко, Рождественски, Ахмадулина, Окуцава. Не може се рећи ни да су то баш неки Руси: Јевтушенко је Немац по деди, Рождественски по оцу Пољак, Ахмадулина по оцу Татарка, Окуцава по оцу Грузијац а по мајци Јерменин.

Постојала је тада, међутим, у сваком смислу, „руска партија” у поезији: „тиха лирика”, „почвеники” – Николај Рубцов, Јуриј Кузњецов, Станислав Куњајев и њихови старији другови у лику, рецимо, Николаја Трјапкина, и њихове млађе другарице у лику, рецимо, Татјане Глушкове. Али они су обично били несигурни: нису их отерали даље од Можјаја – и нека се радују! Са Русима се у Русији поступа строго.